

SARUNA PIRMS PIRMIZRĀDES

Ar izrādes „Divi kapteiņi” režisoru Genādiju Ostrovski sarunājas LKA profesors, teātra vēstures pētnieks Jānis Siliņš

„Dārgie draugi, aizrit pēdējās šī gada minūtes, un tuvojas Jaunais gads. Esmu pārliecināts, ka Jaunais gads būs labāks nekā iepriekšējais, kaut arī iepriekšējā bija daudz laba. Mēs esam atrisinājuši daudzus svarīgus uzdevumus, bet tie, kurus neesam atrisinājuši, atrodas ceļā uz atrisināšanu...”

Pirms sarunas ar režisoru Genādiju Ostrovski neviļus atcerējos, ka viņa sarakstītā scenārija/lugas finālā KF prezidents, kuram ir visai atsvešināta loma dīvainajā, pat groteskajā dramatiskajā darbā, izrunā šīs tik trafaretās dažādu tagadnes un pagātnes augstāko amatpersonu frāzes. Un tie nav tikai komiski, pat smieklīgi vārdi, kas neizsaka neko. Tie apliecina arī kādu skaudru atziņu, ka varas cilvēki kopumā maz interesējas par to, kā ikdienā dzīvo cilvēki, kā veidojas valsts, pilsētu, novadu iedzīvotāju likteņi. Un ne tikai pagātnē, bet arī tagadnē. Politikas un ideoloģijas mainās un progresē, bet vienaldzība pret indivīdu paliek. Un vientulība ir arī cilvēkos. Tā vēršas plašumā. Bet, nost drūmās domas...! Tas viss reizē ir un nav režisora Dailes teātrim piedāvātajā dramaturģiskajā materiālā un tajā, kā viņš nonāca pie iestudējuma.

*Genādijs Ostrovskis. **Latvijā dzīvo mani labi draugi. Es daudzas reizes šeit jau agrāk esmu viesojies. Arī, sagaidot vairākus Jaunos gadus. Biju nodomājis šeit filmēt kādu stāstu, bet tas projekts man neizdevās. Pēc tam iedomājos, ka es varētu kaut ko iestudēt teātrī, ja jau filmu neizdevās uzfilmēt. Un draugi ieteica, ka to varētu pamēģināt Rīgā. Pajokoju, ka nekad teātrī neko neesmu iestudējis un to pirmo reizi varētu darīt tieši šeit Latvijā. Pirmo reizi teātrī un man nesaprotamajā latviešu valodā! Tas būtu brīnišķīgs un jautrs piedzīvojums. Jo es nesaprastu, ko aktieri runā, un tas arī ir interesanti. Pat smieklīgi. Aktieri spēlētu kaut ko vienu, savukārt es domātu, ka tas ir pavisam kaut kas cits, ko viņi dara. Tas notika pavisam nejauši. Satikos ar Džilindžeru, viņš augstsirdīgi piedāvāja iestudēt izrādi. Pēc sarunas atsūtīju viņam filmas, arī tekstus, un te nu es esmu!***

J.S. Šis teksts bija jau pazīstams kā scenārijs. Sižetā darbības laiks ir Jaunā gada priekšvakars, tātad tas saskan arī ar Jūsu Latvijas pieredzi. Un tomēr, kas ir tas iemesls, kas lika Jums tieši šo scenāriju piedāvāt iestudēšanai? Savai debijai dramatiskā teātra režijā.

*G.O. **Iestudēšanas laikā daudz strādāju ar dramaturģisko tekstu. To mainu, pārveidoju un kādas vietas rakstu no jauna. Teātra pieredzes man nav. Jo galvenokārt jau esmu rakstījis kino scenārijus. Tikai vienu reizi savas radošās darbības sākumā 1993. gadā rakstīju lugu Jurija Pogrebničko teātrim. Tā bija reālistiska luga. Vairāk lugas neesmu rakstījis.***

Bet, kāpēc tieši šādu tematiku un stilistiku, kāda ir „Divos kapteiņos” piedāvāju Dailes teātrim?

Redziet, ir lietas, kuras man patīk skatīties, pārdzīvot, bet filmēt un arī šajā gadījumā, iestudēt – pavisam ko citu. Mani interesē arī nopietnas un dziļas, pat traģiskas tēmas, tomēr pats kino vajadzībām labprātāk piedāvāju šķietami „vieglākus” sižetus, kurā ir smieklīgas un asprātīgas situācijas. Man patīk groteska. Un tas jau nav nemaz tik vienkārši. Tāpēc Dailes teātrim piedāvāju šo scenāriju, kurā visai zibenīgi mainās dažādi apstākļi un nosacījumi. Šādu izrādi iestudēt nav viegli. Bet mani interesē šāds virziens, kuram ir nepieciešami arī specifiski skatuviskās izteiksmes līdzekļi.

J.S. Jā, jūsu lugā ir dinamiskas situācijas, traģiski pārpratumi, kas galu galā ir ne tik dramatiski un ir komiski, pat smieklīgi. Un ir ļoti svarīgi, ne jau plašākai publikai, bet sev pašam, arī ansamblim definēt topošās izrādes stilu.

G.O. *Es vēlos iestudēt grotesku, līdzīgi kā Pablo Pikaso gleznā „Meitene uz bumbas”, kurā viss ir tik trausli, viena kustība pa labi vai pa kreisi, uz priekšu un atpakaļ, un esi no tās jau nokritis. „Meitene uz bumbas” – jā, tas ir izrādes stils. Es vēlos, lai izrādē būtu gan smieklīgas, gan dramatiskas epizodes. Kā šapito cirkā. Var raudāt un smieties reizē. Vairāk gan smieties. Kā jau mūsu dzīvē. Tas ir sarežģīts žanrs. Tā, no vienas puses, ir situāciju komēdija, bet, no otras puses, - ne tikai. Gala rezultātā izrādē ir jābūt kaut kam vairāk!*

J.S. Izrādes nosaukums ir „Divi kapteiņi”. Vairāku paaudžu lasītājiem un skatītājiem tas varētu nozīmēt pavisam kaut ko citu.

G.O. *„Divi kapteiņi”, jā, visi domā, ka tas ir Kaverina darbs, Krievijā šo darbu ļoti labi pazīst, bet man tā ir apzināta spēle.. Un tas šajā izrādē ir ļoti svarīgi.*

J.S. Kā Jums izveidojās aktieru ansamblis? Kādi bija atlases principi? Kā to iepazīt?

G.O. *Es speciāli atbraucu uz vairākām izrādēm, skatījos izrādes, jau februārī atlasīju aktierus. Un nu jau vairāk kā mēnesi strādāju ar šo komandu. Šobrīd šķiet, ka mēģinājumiem ir atvēlēts par maz laika. Aktieriem nepieciešama motivācija, jo viņiem ir jāspēj koncentrētā veidā ļoti ātri izprast situācijas, notikumus un harmoniski tuvoties materiālam. Es savam asistentam teicu, ka ir ļoti svarīgi, lai aktiera daba sakristu ar to, ko viņš dara, sakristu ar tēla dabu. Ne jau tiešā veidā, bet konkrēti šeit un tagad, radošajā procesā. Šeit tiešām nepieciešams kārtīgs process, kuru aktieris izdzīvo visas izrādes laikā. Kino tas ir vienkāršāk. Man ļoti nepieciešama organika, lai, neskatoties uz visu notikumu sarežģītību, nosacītību, pat zināmo „vājprātu”, kas tur notiek tūri sižetiski, aktieri darbotos absolūti organiski. Te ir jābūt klaunādei, bet ļoti smalkai klaunādei. Kā jau teicu „Meitene uz bumbas”, kas žonglē...*

J.S. Saprotu, ka šajā iestudējumā Jūs vēlaties, lai aktieri iegūtu tādu izteiksmes veidu, kā patiesi labā klaunādē. Nesen skatījos dokumentālo filmu par sava laika izcilo krievu klaunu Oļegu Popovu. No bērnības atceros viņa patiesi naivās, skumji ironiskās un cilvēciskās etīdes, numurus.

G.O. *Ņikuļins to darīja, Karandašs, Poluņins...*

J.S. Lugā ir daudz teksta.

G.O. *Te ir tiešām daudz teksta. Man patīk, ka ir daudz teksta. Tas darbojas vienā slānī, bet darbība veido citu slāni. Un domāju, ka tulkojums ir adekvāts. Un aktieri to labi saprot. Jā, te ir tāda sarežģītība, ka it kā jau ir zināms, ka man ir šāda filma pēc šī paša scenārija un tāpēc viss jau būs vienkāršāk. Dari tikai to, kas jau ir zināms. Bet tas tā nav. Ir jauni apstākļi, situācija ir cita, man ir jauna pieredze un laiks ir cits, tāpēc arī iestudējums veidojas sarežģītāk. Domāju, ka ar aktieru ansambli tas mums labi izdosies. Aktieri ir ļoti pieredzējuši. Es vēlos, lai viņi katrā mēģinājumā dod ļoti daudz jaunu priekšlikumu saviem tēliem un to rīcībai. Lai tad varu teikt, ka to vajag, to pagaidām – nē, to – vispār atliekam vai izmetam.*

Ar muzikālās daļas vadītāju Juri Vaivodu ir ļoti interesanti strādāt. Viņš atradis labu mūziku. Tā saskan ar manu ieceri un ir ļoti atbilstoša šai sarežģītajai izrādes struktūrai un stilistikai. Mūzika noteikti palīdzēs mēģinājuma procesam un arī kopējās izrādes atmosfēras radīšanai.

J.S. Notikumi lugā, tāpat arī izrādē ir ļoti dinamiski un kontrastaini. Te ir cilvēks, kuram dzīve apņikusi līdz galējai pakāpei, te ir cilvēki, kur par varītēm grib iedzīvoties vai izdzīvot uz citu rēķina, te ir tādi, kas meklē harmoniju, varbūt pat mīlestību, bet ir arī tādi, kuri „kuļas pa dzīvi”, tā pa īstam sevi nerealizējot. Dinamiski. Pat ekscentriski.

G.O. *Vājprātīgu notikumu virpulis!*

J.S. Sarežģīti arī tīri tehniski. Īpaši jau atrisinot dzīvokļa saimnieka traģiskās izvēles peripetijas, kuru detaļas potenciālajam skatītājam šobrīd neatklāsim. Lai skatītājs nāk, skatās un novērtē pats.

G.O. *Jā, tīri tehniski atsevišķas vietas ir visai grūti atrisināms. Kino tas ir vieglāk. Katrā ziņā notikumu un situāciju risinājumi atsevišķās epizodēs būs citādāki nekā rakstītajā tekstā. Ar Ģirtu Ķesteri mēģināsim šos papildus tehniskos nosacījumus adekvāti izpildīt. Ļoti labi strādā Lauris Subatnieks. Viņš savam tēlam, tā izpausmēm ir atradis adekvātu formu, savu izteiksmes veidu.*

Mākslā man patīk vizualitāte un negaidītība. Es ļoti ceru, ka aktieru ansamblim un visai komandai kopumā izdosies atrisināt visus mākslinieciskos uzdevumus. Gandarījums būs tad, ja skatītājam patīks tīri emocionālā ziņā. Un ļoti vēlos, lai, neskatoties uz atsevišķām visai dramatiskām epizodēm, skatītājs šo izrādi skatītos kā

bērns, ar atbrīvotu un atklātu uzticēšanos visam tam, ko mūsu ansamblis šajā izrādē ir izdarījis. Lai „nemeklē kaķi tumsā”! Tā kā pats esmu gan autors, gan režisors, tad ļoti daudz daru, lai šis materiāls saskanētu konkrēti ar šo aktieru ansambli, kurā bez jau minētajiem aktieriem ir arī Dārta Daneviča, Lauris Dzelzītis, Intars Rešetins, Inīta Dzelme un citi. Ir ļoti svarīgi, lai katrs dialogs, katra epizode saskanētu ar aktieru iekšējo motivāciju.

J.S. Skatītājiem būs arī sava veida pārsteigumi, jo izrādē būs arī pingvīni un lāči.

G.O. Jā, to varam vēl pirms pirmizrādes skatītājiem kā tādu noslēpumu atklāt, bet visi citi notikumi, situācijas, tēlu attiecības būs redzami tikai tiešajā kontaktā ar aktieru ansambli teātrī.